

**ZAJEDNO
DO RODNO
RAVNOPRAVNOG
SVIJETA**

EU GENDER AKCIONI PLAN III
AMBICIOZNA AGENDA ZA RODNU
RAVNOPRAVNOST I OSNAŽIVANJE ŽENA
U VANJSKOM DJELOVANJU EU

VISOKI PREDSTAVNIK
UNIJE ZA VANJSKE POSLOVE
I SIGURNOSNU POLITIKU

Brisel, 25.11.2020.
JOIN(2020) 17 final

ZAJEDNIČKA SARADNJA EVROPSKOG PARLAMENTA I SAVJETA EU

**EU GENDER AKCIONI PLAN (GAP) III – AMBICIOZNA
AGENDA ZA RODNU RAVNOPRAVNOST I OSNAŽIVANJE
ŽENA U VANJSKOM DJELOVANJU EU**

{SWD(2020) 284 final}

Zajednička saradnja o Gender akcionom planu III

© — 2021 — Evropska unija.

Zadržava sva prava.

Licencirano za Evropsku uniju pod određenim uslovima

Materijal preveo i štampao: Helsinški Parlament Građana uz podršku Fondacije Kvinna till Kvinna.

“This material is completely or partly financed by the Swedish International Development Cooperation Agency (Sida) and Kvinna till Kvinna. Sida and Kvinna till Kvinna does not necessarily agree with the opinions expressed. The author alone is responsible for the content.”

„Ovaj materijal potpuno ili djelimično finansira švedska međunarodna Agencija za razvoj i saradnju (Sida) i Kvinna till Kvinna. Sida i Kvinna till Kvinna ne moraju se neminovno slagati sa mišljenjima iznesenim u publikaciji. Za sadržaj je odgovoran sam autor/ica.

EU GENDER AKCIONI PLAN (GAP) III

AMBICIOZNA AGENDA ZA RODNU RAVNOPRAVNOST I OSNAŽIVANJE ŽENA U EKSTERNOJ AKCIJI EU

Rodna¹ ravnopravnost je strateško opredjeljenje EU² i univerzalno priznato ljudsko pravo kao i imperativ za blagostanje, ekonomski rast, prosperitet, dobro upravljanje, mir i sigurnost. Svi ljudi, u svim svojim različitostima, trebali bi imati slobodu da žive život koji su izabrali, da društveno i ekonomski napreduju, učestvuju u vlasti i budu njeni jednaki predvodnici.

EU je globalni lider u promovisanju rodne ravnopravnosti kao **ključnog političkog pravca** u svojoj eksternoj akciji i zajedničkoj spoljnoj i sigurnosnoj politici, a sve radi ubrzanja napretka ka ispunjavanju globalnih ciljeva, uključujući Ciljeve održivog razvoja (COR) što je srž 2030 Agende. EU primjenjuje **trostruki pristup** kombinujući rodnu perspektivu, ciljne akcije i politički dijalog.

Izazovi za rodnu ravnopravnost variraju kao i kontekst u kojem nastaju i traže odgovore u skladu sa tim specifičnim kontekstom. **Ipak, ne postoji zemlja u svijetu koja je blizu ostvarivanja pune rodne ravnopravnosti i osnaživanja žena i djevojčica do 2030.** godine. 2020. godine obilježava se 25 godina od usvajanja Pekinške deklaracije i Platforme za akciju³ kao i 20 godina od Rezolucije 1325 o ženama, miru i sigurnosti⁴ Vijeća sigurnosti UN-a. **Određen progres je postignut, ali duboko ukorijenjene nejednakosti** opstaju, uključujući osnovni pristup zdravstenoj njezi, obrazovanju i zaposlenju, a sve imajući u vidu nadaleko rasprostranjeno rodno zasnovano nasilje svuda u svijetu.

Na mnogim mjestima, prava žena i djevojčica se dovode u pitanje i često negiraju. Nestabilnost, krhkost, konflikt, klimatske promjene, degradacija okoliša, migracije, nasilno protjerivanje i trenutna COVID-19 pandemija su neki od ključnih faktora za pogoršanje nejednakosti koje prijete teško ostvarenom napretku. Organizacije civilnog društva, uključujući i organizacije za ženska prava, se suočavaju sa sužavanjem civilnog, građanskog i demokratskog prostora.

S druge strane, **izazovi donose nove mogućnosti.** Žene i djevojčice sve više učestvuju u oblikovanju globalnih transformacija sa novim generacijama koje su aktivne u globalnim i lokalnim pokretima za zeleniju i pravedniju tranziciju, jednaka prva za sve, demokratiju kao i za mirnodopsko i inkluzivno društvo. To pokazuje da je pozitivna promjena moguća. Post-COVID-19 oporavak mora biti mogućnost za isticanje strukturalne nejednakosti i izgradnje inkluzivnijeg društva.

Polazeći od **Strategije EU za rodnu ravnopravnost 2020-2025**, koja poziva na **rodno ravnopravno Evropu**, ovaj novi Gender akcioni plan 2021-2025 (GAP III) EU poziva na **rodno ravnopravan svijet** i u skladu je sa Strategijom za LGBTIQ ravnopravnost 2020-2025. Ovaj plan će povećati doprinos EU u postizanju Cilja 5 održivog razvoja⁵ u svim područjima unutrašnje i vanjske politike EU i pomoći implementaciji **2030 Agende**.

1 Termin 'gender' se odnosi na društveno konstruisane uloge, ponašanja, aktivnosti i vrijednosti koje određeno društvo pridaje ženama i muškarcima.

2 Čl. 2, 3(3) i 21 Ugovora o Evropskoj uniji (UEU), čl. 8 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (UFEU) i čl. 21 i 23 Povelje EU o osnovnim pravima.

3 https://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Beijing_Declaration_and_Platform_for_Action.pdf

4 <https://www.unwomen.org/en/docs/2000/10/un-security-council-resolution-1325>

5 <https://sdgs.un.org/goals/goal5>

Bazirajući se na procjeni EU za podršku rodnoj ravnopravnosti⁶ i konsultaciji učesnika⁷, GAP III pruža **politički okvir EU** za povećanje nivoa njene uključenosti, fokusirajući se pri tome na **pet stubova**:

1. Efikasniji angažman EU na polju rodne ravnopravnosti kao **međusektorski prioritet** vanjskog djelovanja EU u njenom **političkom i programskom radu**. Evropska komisija i Visoki predstavnik potvrđuju da će do 2025. godine **85% svih novih vanjskih akcija biti fokusirano na ovaj cilj**⁸. To zahtijeva dalje urođnjavanje⁹ svih politika i sektora vanjskog djelovanja, kao i **rodno-transformacijski**¹⁰, **intersekcijski**¹¹ pristup, te pristup bazirana na pravima.
2. Promocija, zajedno sa državama članicama EU, strateškog angažmana EU **na multi-lateralnom, regionalnom i državnom nivou** i zajedničko **poboljšavanje implementacije GAP-a III u svakoj partnerskoj zemlji i regionu** u bliskoj saradnji sa partnerskim vlastima, civilnim društvom, privatnim sektorom i drugim ključnim sudionicima. Ovo će zahtijevati veću koordinaciju, kooperaciju i transparentnost.
3. **Fokusiranje na ključna područja angažmana**: osiguravanje slobode od svih oblika rodno zasnovanog nasilja; promocija seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava; jačanje ekonomskih i socijalnih prava i osnaživanje djevojčica i žena; poboljšanje jednake participacije i liderstva; provođenje agene Žene, mir i sigurnost, lociranje izazova i iskorištavanje prilika koje nudi zelena tranzicija i digitalna transformacija.
4. **Pružajući primjer**, uspostaviti **rodno odgovorno**¹² i **rodno balansirano liderstvo na najvišem političkom i upravljačkom nivoima EU**. Ovo zahtijeva dogovor o podržavanju odluka, investiranje u znanje, resurse i udružene akcije sa svim zemaljama članicama EU.
5. Izvještavati i pričati o rezultatima, uključujući pri tome **kvantitativan, kvalitativan i inkluzivan monitoring sistem kako bi se povećao javni angažman, osigurala transparentnost i pristup informacijama** te postigao bolji pregled dosega EU kada je u pitanju **uticaj** njenog rada širom svijeta.

6 Evaluacija projekta „EU podrška rodnoj ravnopravnosti i osnaživanju žena i djevojčica (2010-2018)“, https://ec.europa.eu/neighbourhoodenlargement/tenders/monitoring-and-evaluation_en

7 https://ec.europa.eu/international-partnerships/topics/empowering-women-and-girls_en

8 Kad se usvoje, ciljevi će biti harmonizovani sa Uredbom o uspostavljanju Instrumenta susjedstva, razvoja i međunarodne saradnje (ISRMS).

9 Urođnjavanje je naš prevod sintagme gender mainstreaming. Može se prevesti i kao uključivanje rodne perspektive.

10 Pristup je rodno-transformacijski kada teži da nadogradi odnose roda i moći radi pozitivne promjene paradigme koja proizvodi diskriminaciju i nejednakosti.

11 Pristup je intersekcijski kada je baziran na spoznaji o više karakteristika i identiteta individue, kada analizira i povezuje načine na koje se pol i rod prožimaju sa drugim ličnim karakteristikama.

12 Rodno odgovorno: kada postoji cilj da se poveća uključenost i ubrza provođenje obaveza o rodnoj ravnopravnosti pristupom zasnovan na pravima na međunarodnom, nacionalnom i nivou zajednice.

1. Učiniti angažman EU u smislu rodne ravnopravnosti efikasnijim

1.1. Borba protiv ukorijenjenih uzroka rodne neravnopravnosti: tri osnovna principa

Da bi se locirali ukorijenjeni uzroci rodne neravnopravnosti i doprinijelo suzbijanju mnogih stereotipa i predrasuda koji još uvijek preovlađuju u mnogim kontekstima, aktivnosti EU trebale bi biti vođene sa **tri principa**:

- **Primijeniti rodno transformacijski pristup.** To znači provjeriti, ispitati i promijeniti rigidne rodne norme i disbalanse moći koji stavljaju žene i djevojčice u podređen položaj i generiraju diskriminacije u svim uzrastima unutar jednog društva, počevši od ranog djetinjstva. To znači da EU treba da promoviše promjenu društvenih stavova i pri tome **aktivno uključuje muškarce i dječake i stavlja fokus na mlade ljude kao pokretače promjena.** Da bi radili na način koji uzima u obzir kontekst, neophodno je stvoriti čvrsta partnerstva i dijalog sa **lokalnim akterima, civilnim društvom i lokalnim zajednicama** te podržati ženske organizacije.

- **Povezati intersekcionalnost roda sa drugim oblicima diskriminacije**¹³. Fokus bi takođe trebao biti na najugroženijim ženama, na primjer na autohtonim narodima i osobama koje pripadaju rasnim/etničkim/religijskim manjinama, nasilno raseljenim licima, migrantima, ekonomski i socijalno ugroženim ženama, onima koji žive u ruralnim i priobalnim područjima, jer se oni suočavaju sa višestrukom diskriminacijom. Treba uzeti u obzir specifične izazove sa kojima se suočavaju djevojčice i starije žene. Žene sa invaliditetom, takođe zaštićene Konvencijom UN o pravima osoba sa invaliditetom¹⁴, su u posebno podređenom položaju. Prava žena sa invaliditetom trebaju biti u središtu buduće strategije o pravima osoba sa invaliditetom za period koji je pred nama (2021-2030). U istom duhu, poboljšanje prava LGBTIQ osoba je u fokusu **Strategije EU za jednakost LGBTIQ osoba**¹⁵ koja se može pročitati u dodatku GAP-a III. Sve intersekcijske dimenzije, odnosno lične karakteristike/identiteti koji se ukrštaju sa rodom i mogu dovesti do diskriminacije, su jednako relevantne.

- **Držati se pristupa baziranog na ljudskim pravima** koji stavlja principe nediskriminacije i suzbijanja nejednakosti u centar svojih aktivnosti¹⁶. To uključuje pružanje pomoći svakom ljudskom biću u primjeni ljudskih prava, učešću u odlukama koje ih se tiču i **traženju naknade** kada su im prava narušena.

EU treba nastaviti osuđivati kršenja i zloupotrebu prava žena i djevojčica i snažno podržavati civilno društvo kao i žene i muškarce koji se bore za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena, uključujući i **borce za ženska ljudska prava.**

13 Član 10 UFEU, „kada definiše i primjenjuje svoje političke aktivnosti, Unija bi trebala da osuđuje diskriminaciju na osnovu pola, rasnog i etničkog porijekla, religijskih uvjerenja, invaliditeta, godišta ili seksualne orijentacije“.

14 Vidjeti Konvenciju UN-a o pravima osoba sa invaliditetom koju su do sada ratifikovale 182 zemlje, <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/ConventionRightsPersonsWithDisabilities.aspx>; Član 6: Žene sa invaliditetom.

15 COM(2020) 698 final

16 https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-anti-racism-action-plan-2020-2025_en

EU treba podržati mobilizaciju religijskih aktera za rodnu ravnopravnost u skladu sa Okvirom za **vjeru u prava**¹⁷.

Evropska komisija će jačati i nadograđivati metodologiju vezanu za rodnu ravnopravnost, ispravan pristup koji obuhvata interseksionalnost sadržan u *Toolbox-u: pristup baziran na pravima koji obuhvata sva ljudska prava za Razvojnu saradnju EU*¹⁸.

1.2. Promovisati uključivanje rodne perspektive u sva područja vanjskog djelovanja EU

Urođnjavanje ili uključivanje rodne perspektive ostaje primarno sredstvo u postizanju rodne ravnopravnosti. Njegova svrha je osigurati da sve javne politike i programi postignu maksimalnu korist za sve i da doprinesu zaustavljanju rastuće nejednakosti¹⁹. Evropska komisija i Visoki predstavnik su posvećeni ostvarivanju rodne perspektive u svim javnim politikama i akcijama i pri tome su **predstavnicima svih aktera**, uključujući i institucije EU. Države članice se podstiču da se pridruže ovom naporu.

Cilj održivog razvoja 5²⁰ je jedan od tri najmanje finansirana COR-a u globalnom smislu. EU se obavezala da će najmanje **85% svih novih eksternih akcija**²¹ uključivati rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena i djevojčica kao važan cilj ili čak glavni cilj koji bi trebalo ostvariti do 2025 godine²².

Prateći uspjeh Gender akcionog plana EU (2015-2020), ovaj udio se stalno povećavao od 58% u 2016. godini do 65% u 2019. godini. EU je sada odlučna u namjeri da dostigne cilj od 85% do 2025. godine.

U tom smislu, koncept svih eksternih programa finansiranih od strane EU će uključivati **minimum tri standarda**:

1. provođenje i upotreba ažuriranih **rodnih analiza** kako bi se informisali donosioci odluka o budućoj akciji i isti integrisali u sve relevantne dijaloge, javne politike, strategije, programe i operacije²³;
2. primjenu **rodno senzitivnih i po polu razvrstanih indikatora i statistika** pri monitoringu i evaluaciji²⁴;
3. navođenje **čvrstih razloga** baziranih na saznanjima o gender analizi kako bi se potkrijepila svaka akcija usmjerena **protiv postizanja rodne ravnopravnosti**.

17 <https://www.ohchr.org/EN/Issues/FreedomReligion/Pages/FaithForRights.aspx>

18 <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%209489%202014%20INIT>

19 „Cilj gender mainstreaming-a je da redistribuiše moć, uticaj i resurse na fer i rodno jednak način, borba protiv nejednakosti, promocija fer igre i stvaranje prilika.“ Strategija o rodnoj ravnopravnosti, str. 15.

20 Program održivog razvoja do 2030. Godine sadrži 17 Ciljeva održivog razvoja, a cilj 5 je Rodna ravnopravnost (prim. aut.)

21 „Rodna ravnopravnost i osnaživanje žena: Transformacija žiota djevojčica i žena kroz eksterne odnose EU 2016-2020“ (Joint SWD(2015)182 final); Zaključci Savjeta 13201/15, 26.10.2015.

22 GAP III primjenjuje ORP (Odbor za razvojnu pomoć) sistem bodovanja za rodnu ravnopravnost. Važan (prva riječ oja stoji uz riječ cilj) znači da je rodna ravnopravnost značajan cilj, ali ne i glavni razlog za pokretanje ove akcije dok glavni (druga riječ koja stoji uz riječ cilj) znači da je rodna ravnopravnost glavni cilj. Za humanitarnu pomoć Komisija primjenjuje svoje posebne humanitarne Oznake roda-doba: https://ec.europa.eu/echo/files/policies/sectoral/gender_age_marker_toolkit.pdf

23 Gender analiza bi trebala inspirisati i voditi to napretka u zemljama gdje se implementira plan, vidjeti sekciju 2.

24 Vidjeti zajednički RDO (RADni dokument osoblja) (2020)284 kao sastavni dio GAP III.

.....

Evropska komisija i Visoki predstavnik će promovisati akcije usmjerene na postizanje rodne ravnopravnosti kao njihov glavni cilj sa transformacijskim potencijalom. **Biće implemetirana najmanje jedna akcija sa rodnim aspektom kao glavnim ciljem koji će ove institucije podržati u svakoj zemlji**²⁵.

Evropska komisija će takođe pojačati podršku rodno odgovornom kreiranju budžeta preko programa za podršku upravljanju javnim finansijama. Takođe će osigurati da novi izvještaji o procjeni javne potrošnje i finansijske odgovornosti (JPFO) uključe module o rodnoj odgovornosti.

Prateći praksu **Eksternog investicionog plana EU (EIP)**, imlementacija Instrumenta susjedstva, razvoja i međunarodne saradnje (ISRMS) će zahtijevati integrisan pristup kombinujući podršku privatnim investicijama u partnerskim zemljama sa akcijama za poboljšanje investicione klime. EIP će se baviti preprekama ženskom osnaživanju, a gender mainstreaming će biti primjenjen pri kombinovanju operativnih fondova i garancija od strane EU.

EU bi trebala nastaviti promovisati rodnu ravnopravnost kroz svoju **trgovinsku politiku**. Novi trgovinski sporazumi bi trebali uključivati **jasne odredbe o rodnoj ravnopravnosti**, uključujući i **usaglašavanje sa relevantnim Međunardonim organizacijama rada (MOR) i UN konvencijama**²⁶. Usaglašavanje sa ovim konvencijama bi trebalo zadržati zahtjev u skladu sa **novom uredbom o Opštem sistemu preferencijala**, koji će stupiti na snagu 2024. godine. EU će takođe nastaviti da bude **posvećena rodnim analizama** u svim ex-ante procjenama uticaja, procjenama uticaja održivosti i pregledima javnih politika vezanim za trgovinu.

S obzirom na važnu ulogu koju žene igraju u lancu snabdjevanja ribom, uključujući i poljoprivredu, sektorska podrška Sporazumima o partnerstvu u održivom ribarstvu (SPOR) se već koristi za projekte u ovoj oblasti²⁷.

S obzirom da žene i djevojčice čine otprilike polovinu svih međunarodnih migranata, njihov doprinos ekonomskom i socijalnom razvoju u zemljama porijekla, tranzitnim zemljama i konačnom odredištu, kao i njihove specifične potrebe moraju biti prepozante. EU bi trebala osigurati da ljudska prava žena i djevojčica migranata budu u potpunosti poštovana **kroz rodno odgovorne migracione politike**, programe i zakone kao i da se pojača rodno odgovorno upravljanje migracijama na globalnom, regionalnom i nacionalnom nivou. EU će graditi na naučenim lekcijama, uključujući i ono što su postigli Kriznim uzajamnim fondom EU za Afriku (UFEU)

Humanitarna pomoć EU bi trebala biti nastavljena i biti u isto vrime i rodno i dobno osjetljiva kako bi postala rodno-dobno odgovorna uzimajući u obzir specifične potrebe, osjetljivosti i kapacitete svih. Upotreba **Humanitarne oznake pola-doba**²⁸ Komisije i ciljne akcije će doprinijeti ovom nastojanju.

Implementacija GAP-a III će doprinijeti **trostrukoj sprezi humanitarni-razvoj-mir**, a pri tome se snažno podstiče saradnja između svih aktera.

Istraživanje i inovacija imaju ključnu ulogu u poboljšanju rodne ravnopravnosti i osnaživanju žena. Program **Horizont Evrope** će, kroz međunarodnu saradnju, doprinijeti pronalasku zajedničkih rješenja za

25 Odgovor na G2 bodovanje oznake politike OESR-a (Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj). Vidjeti napomenu 21.

26 MOR konvencija br. 100 o jednakoj naknadi; MOR konvencija br. 111 o diskriminaciji u zapošljavanju i zanimanju; UN Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (KEDŽ).

27 Prema Svjetskoj banci, 47% od 120 miliona ljudi širom svijeta koje radi u ekstraktivnom ribolovu i sličnim područjima aktivnosti kao što su prerada ili prodaja su žene, stavka koje je viša za 70% u poljoprivrednoj industriji.

28 https://ec.europa.eu/echo/files/policies/sectoral/gender_age_marker_toolkit.pdf

.....

globalne izazove tako što će podržati gender studije i interseksijsko istraživanje, pristup žena istraživačkim fondovima i napredovanje u istraživačkim karijerama kao i integraciju rodne perspektive u istraživačkim sadržajima.

2. Promovisati strateški angažman EU na državnim, regionalnim i multilateralnim nivoima

Pri implementaciji GAP-a III EU treba slijediti korodinisan, strateški i koherentan angažman na multilateralnim, regionalnim i državnim nivoima.

2.1. Zajednički rad na državnom nivou

Na osnovu zdravog rodnog **profila zemlje**²⁹, EU Delegacije, operacije i misije Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike (ZSOP) u koordinaciji sa ambasadama zemalja članica EU bi trebale pripremiti **'implementacijski plan na državnom nivou'** koji bi postavio političke prioritete i idnetifikovao akcije i ključne ciljeve odabrane iz tematskih područja politike utvrđenih u Poglavlju 3 ove Zajedničke saradnje³⁰.

EU bi trebala **sarađivati** sa nacionalnim mrežama i ministarstvima za rodnu ravnopravnost. Kad god je moguće, EU će podržavati relevantne nacionalne i sektorske strategije o rodnoj ravnopravnosti s obzirom da je to ključ dugoročne održivosti akcija EU. EU bi trebala održavati stalne dijaloge o implementaciji GAP-a III i raditi na saradnji sa širokim spektrom aktera kao što su **lokalne vlasti i organizacije civilnog društva, aktivisti za ženska prava, borci za ljudska prava, mladi ljudi, religijske i vjerske organizacije**.

Državne mape puta za angažman EU zajedno sa civilnim sektorom će integrisati rodne perspektive i osigurati značajno učešće organizacija koje se bave ženama i djevojčicama i lokalnih organizacija.

EU bi trebala težiti bližoj koordinaciji sa predstavništvima zemalja iz kojih dolaze **međunarodne organizacije**, posebno onih koje su u UN sistemu. EU bi takođe trebala sarađivati sa **privatnim sektorom** kako bi promovisala rodnu ravnopravnost i standarde ljudskih prava.

2.2. Postupno povećati angažman EU na multi-državnim i regionalnim nivoima

EU bi trebala pojačati svoj angažman, dijalog i partnerstvo sa regionalnim akterima tako što će podržati strategije o rodnoj ravnopravnosti koje implementiraju međunarodne i regionalne organizacije i na taj način osigurati da rodna perspektiva bude u fokusu svih regionalnih programa.

Povećana sinergija između regionalnih i državnih nivoa je inznjedrila pozitivne rezultate u regionalnoj sardnji EU u **Južnim područjima**. Na primjer, jačanjem partnerstva između EU i **Savjeta Evrope (SE)** u vezi sa prevencijom i borbom protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, zajedno sa standardima

29 Ažurirani profil zemlje o rodu i rodno-sekorske analize će biti sprovedene tokom programskog procesa kako bi se ispitale rodne perspektive cijelog programa i svakog prioritetnog područja. Ukoliko bude bilo moguće, ovaj posao će zajedno sprovedi zemlje članice EU. U krhkim i konfliktom zahvaćenim kontekstima, ovo bi uvijek trebalo biti sastavni dio analize rizika, ranjivosti i sukoba.

30 Ovaj plan će biti inspirisan pratećim radnim dokumentom osoblja „Ciljevi i pokazatelji koji uokviruju implementaciju GAP-a III“, RDO(2020) 284.

.....

i ciljevima Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici SE (Istanbulska konvencija) i podržavanjem **Unije za Mediteran** u zalaganju za ženska ljudska prava, ova saradnja bi se trebala nastaviti.

Proces **pristupanja EU** podstakao je pravne reforme koje podstiču rodnu ravnopravnost u zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima jer se od njih očekuje da se progresivno usklade sa pravnom stečevinom EU o rodnoj ravnopravnosti te da stvore institucionalni okvir koji bi istu implementirao.

Slično, EU bi trebala podržati inicijative kao što su Komisija za promociju i zaštitu prava žena i djece **Udruženja nacija jugoistočne Azije (UNJIA), Deklaracija o ravnopravnosti polova pacifičkih lidera i Montevideo strategija** u Latinskoj Americi.

U okviru **Partnerstva Afrika-EU**, EU bi trebala podržati ciljne inicijative Afričke unije, kao što je strategija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena (2018-2028)³¹ i novu dekadu Finansijske i ekonomske inkluzije afričkih žena (2020-2030)³². Trebala bi se takođe zalagati za punu ratifikaciju i implementaciju Maputo protokola i protokola uz Afričku povelju o ljudskim pravima i pravima naroda o pravima žena u Africi³³.

Prilikom uključivanja rodne ravnopravnosti u sve radne aktivnosti Partnerstva Afrika-EU, EU bi takođe trebala ojačati ulogu žena kao nosioca prava, mirotvoraca i donosioca odluka za mir i sigurnost, demokratiju i vladavinu prava i promovisati njihov pristup pravdi i osnovnim uslugama. Podrška Afričkom kontinentalnom području slobodne trgovine (AfKPST) trebala bi ići u korist ženama. U širem kontekstu urbanog razvoja, poslovne mogućnosti za žene i njihovo učešće će biti promovisano kroz saradnju između EU i afričkih gradova u Inicijativi za izazov 100 inteligentnih gradova³⁴.

EU regionalna akcija će riješavati izazove vezane za rod sa prekograničnom dimenzijom, kao što su klimatske promjene, migracije i nasilno izmještanje, uključujući i trgovinu ljudima te sigurnost. **Novi program za izgradnju kapaciteta vojnog osoblja koji podržava razvoj i sigurnost (IKPR)**³⁵ će biti implementiran u afričkim zemljama i inkorporiraće agendu koja se odnosi na žene, mir i sigurnost (ŽMS).

U svakom regionu, Evropska komisija i Visoki predstavnik će podržati **transformacijske akcije za rodnu ravnopravnost** bazirane na regionalnim rodnim analizama, gdje god je to prikladno. U Sab-saharskoj Africi, na primjer, podrška bi trebala uključivati multi-državna partnerstva, stvaranje sinergije između napora na rješavanju pitanja seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava (SRZP), obrazovanja, prehrane i pristupa finansijama i poslovnim mogućnostima za žene.

---

31 https://au.int/sites/default/files/documents/36195-doc-au_strategy_for_gender_equality_womens_empowerment_2018-2028_report.pdf

32 <https://au.int/en/pressreleases/20200214/promising-projections-new-decade-african-womens-financial-and-economic>

33 Ovo uključuje i zakonsku zabranu genitalnog sakaćenja ODP (Obavezna dužnost prijavljivanja) i prisilan brak djevojčica ispod 18 godina, iskorjenjivanje svih oblika rodno zasnovanog nasilja nad ženama (RNNŽ), u javnim i privatnim sferama, i zakonsku zaštitu djevojaka adolescentkinja od zlostavljanja i seksualnog napastvovanja.

34 <https://www.intelligentcitieschallenge.eu/>

35 Implementacija odluke Komisije, Brisel, 30.7.2020, C(2020) 5215 final.

2.3. Preuzimanje jačeg vodstva EU na multilateralnom nivou

EU bi trebala pojačati **leadersku ulogu** kada je u pitanju rodna ravnopravnost, prva žena i djevojčica i njihovo osnaživanje na multilateralnom nivou i doprinijeti poboljšanju ove agende na međunarodnim forumima. Bazirajući se na **vlasti i kohezivnoj moći**, EU bi trebala biti spremna da pokrene, sponzoriše i ko-sponzoriše rezolucije i deklaracije o rodnoj ravnopravnosti i konstantno promoviše inkluziju rodno odgovornog jezika u svim rezolucijama i deklaracijama. Jačanje i stvaranje partnerstava i saveza je ključ u obnovi postojećih međunarodnih zajednica koje se bave rodnom ravnopravnošću, ženskim pravima i osnaživanjem žena. Ovo je naročito očigledno u rješavanju globalnih izazova, kao što je COVID-19. **Multilateralne delegacije EU imaju posebnu odgovornost** da promovišu političke inicijative dok koordinišu sa diplomatskim vlastima zemalja članica EU na terenu i sa partnerskim zemljama.

Kao dio svog multilateralnog angažmana, EU aktivno saraduje sa UN sistemom i UN tijelima te specijalizovanim agencijama na rodnoj ravnopravnosti. EU bi trebala ostati glasan zagovornik ženskih prava na Vijeću za ljudska prava da bi osigurala pun angažman kroz različite sesije. Evropska komisija, zajedno sa zemljama članicama EU, je dio **Foruma za jednakost generacija**³⁶, globalnog okupljanja za rodnu ravnopravnost, sazvanog od strane UN Women, a zajednički domaćini su im bili meksička i francuska vlada u partnerstvu sa civilnim društvom, privatnim sektorom i međunarodnim organizacijama. Evropska komisija saraduje sa **Koalicijom za akciju ravnopravnosti generacija u borbi protiv rodno zasnovanog nasilja**.

EU bi trebala nastaviti angažman na bliskoj saradnji i promociji globalne humanitarne inicijative **Poziv na akciju za zaštitu od rodno zasnovanog nasilja u hitnim slučajevima i njegova nova mapa puta**³⁷.

EU bi trebala nastaviti angažman **na G7 i G20 forumima**, poboljšati Agendu ŽMS, osnaživanje žena i rodnu ravnopravnost, uključujući i tržište rada. U kontekstu G20, EU i druge članice aktivno rade na **Brisbane cilju** (usvojen od strane G20 2014. godine) čiji je cilj smanjiti jaz u stopi učešća radne snage između muškaraca i žena za 25% do 2025. godine.

U **OESR (Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj) kontekstu**, Evropska komisija će ostati aktivan član Mreže za rodnu ravnopravnost ORP-a³⁸ čiji je cilj da poboljša politike i prakse koje bi ojačale koncept rodne ravnopravnosti u razvojnim programima te da osigura prava djevojčica i žena u Agendi 2030 za održivi razvoj.

36 <https://forum.generationequality.org/>

37 <https://www.calltoactiongbv.com>; Za informacije o Globalnom predsjedavanju EU Pozivom na akciju u 2017-2018, vidjeti: https://ec.europa.eu/echo/sites/echo-site/files/booklet_eu_leadership_c2a.pdf

38 GenderNet <http://www.oecd.org/dac/gender-development/about-gendernet.htm>

3. Ka rodno ravnopravnom svijetu: fokusirati se na ključna tematska područja angažmana

Cilj GAP-a III je da ubrza napredak ka rodnoj ravnopravnosti i osnaživanju žena i djevojčica **postavljajući ciljeve i akcije u šest ključnih tematskih područja politike**. Baziran je na prijašnjim GAP-ovima, ovaj akcioni plan se bavi novim izazovima i mogućnostima dok u isto vrijeme osigurava unutrašnju i spoljnu političku koherentnost. Specifični ciljevi i pokazatelji za svako područja angažmana su predstavljeni u radnom dokumentu osoblja „Ciljevi i pokazatelji koji uokviruju implementaciju GAP-a III“.

3.1. Osigurati slobodu od svih oblika rodno zasnovanog nasilja

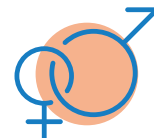
Svako ljudsko biće ima pravo da živi život bez bilo kojeg oblika nasilja. Ipak, ovo je daleko od stvarnosti i više oblika rodno zasnovanog nasilja nad ženama i djevojčicama – ili nasilja koje je usmjereno protiv žene jer je ona žena ili koje pogađa žene disproportionalno³⁹ opstaje u svakoj zemlji, čineći jedan od najraširenijih u najmanje prijavljenih oblika kršenja ljudskih prava⁴⁰. Žene i djevojčice sa invaliditetom, manjinske grupe, žene i djevojčice migranti, LGBTIQ osobe su grupacije koje su pod posebnim rizikom⁴¹.

35% žena je iskusilo rodno zasnovano nasilje. U nekim zemljama, taj procenat je i do **70%**

Svake godine, preko **4 miliona** djevojčica su pod rizikom od ženskog genitalnog sakaćenja

U nekim zemljama, **40%** djevojčica se uda prije nego što navrši 18 godina, a **12%** prije 15. godine

Ukorijenjeno u **štetnim društvenim normama i stereotipima** u velikom dijelu kultura i društvenih klasa, rodno zasnovano nasilje pogađa sve zajednice sa strašnom cijenom za žrtve, njihove porodice, društva i ekonomije. U mnogim dijelovima svijeta, COVID-19 pandemija je uzela svoj danak sa naglašenim porastom femicida i rodno zasnovanog nasilja, uključujući nasilje u porodici.⁴²

39 Član 3 (d) Istanbulske konvencije.

40 Podatak: SZO (Svjetska zdravstvena organizacija), „Globalne i regionalne procjene nasilja nad ženama: rasprostranjenost i zdravstveni uticaji nasilja intimnih partnera i ne-partnersko seksualno nasilje“, 2013; MDFHSUN (Međunarodni dječiji fond za hitne slučajeve UN-a), „Šta je žensko genitalno sakaćenje?“, 2019. Dostupno na: <https://www.unicef.org/stories/whatyou-need-know-about-female-genital-mutilation>; FSUN (Fond za stanovništvo Ujedinjenih nacija), Pregled dječijih brakova. Dostupno na: <https://www.unfpa.org/child-marriage>

41 U zemljama sa niskom i srednjom stopom prihoda, žene sa invaliditetom su dva do četiri puta češće izložene iskustvu nasilja intimnih partnera. <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures#notes>.

42 <https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2020.pdf>; Privremena tehnička napomena FSUN-a (Fond za stanovništvo Ujedinjenih nacija), „Uticaj COVID-19 pandemije na planiranje porodice i okončanje rodno zasnovanog nasilja, ženskog genitalnog sakaćenja i dječijih braova“, 27. april 2020. godine.

Očekuje se da će COVID-19 kriza rezultirati sa dodatnih **13 miliona** dječijih brakova koji se inače ne bi dogodili u razdoblju između 2020. i 2030. godine.

EU je finansirala širok raspon inicijativa i programa širom svijeta s ciljem da okonča sve oblike rodno zasnovanog nasilja, uključujući dječije, rane i prisilne brakove (DRPB), žensko genitalno sakaćenje (ŽGS) i rodno pristrasnu selekciju (preferiranje sinova na rođenju), itd. Poseban naglasak je na strašnim efektima seksualnog nasilja povezanog sa sukobima kao što je zločin protiv čovječnosti i ratni zločin, obično usmjeren protiv žena svih dobi, kao i muškaraca i dječaka, te na kažnjavanju i/ili uništavanju cijelih zajednica ili populacija.⁴³

Inicijativa EU-UN Pod lupom⁴⁴, pokrenuta doprinosom EU sa inicijalnih 500 miliona evra, je jedinstven globalni program, koji je investicija za prevenciju i podršku eliminaciji svih oblika nasilja nad ženama i djevojčicama. Fokusiran je na poboljšanje zakona i javnih politika, izgradnji institucionalnog kapaciteta, kvaliteti pružanja osnovnih usluga, upravljanju podacima i pokretima osnaživanja žena kao i izazovu štetnih društvenih normi i streeptipa. Lekcije naučene iz **rodno transformacijskog pristupa** Inicijative Pod lupom i sličnih progrma pružiće dodatne informacije prilikom implementacije narednih aktivnosti.⁴⁵

Humanitarne krize, konflikt, katastrofe i pandemije povećavaju rizik od seksualnog i rodno zasnovanog nasilja koje mora biti spriječeno i locirano od samog početka. Pristupi usmjereni na preživjele uzimaju u obzir interseksijske oblike diskriminacije koji su još uvijek ključni.

Humanitarna pomoć EU uključuje akciju prevencije i odgovora na seksualno i rodno zasnovano nasilje u okviru njenog programa koji se odnosi na zaštitu i zdravlje⁴⁶.

Akcija EU bi trebala doprinijeti:

- povećanju zaštite – tako to će podržati zakonodavstvo koje kriminalizuje sve oblike rodno zasnovanog nasilja i izgradnju kapaciteta institucija za provođenje zakona zajedno sa međunarodnim zakonskim i političkim okvirom⁴⁷;
- promociji prevencije – tako što će osporavati štetne rodne norme, raditi sa relevantnim zainteresovanim stranama kako bi se osigurao pristup baziran na žrtvama i mjere koje bi okončale recidiv počinitelaca, te angažovati muškarce i dječake, tradicionalne i religijske lidere;
- povećanju procesuiranja počinitelaca, uključujući osobe koje se bave trgovinom ljudima tako što će jačati pritup baziran na žrtvama od strane tijela za provođenje zakona;
- jačanju zaštite preživjelih tako što će podržati pristup socijalnim i pravnim službama koje rade sa žrtvama sa pristupom baziranim na preživjelima, naročito u krhkim konfliktnim/post-konfliktnim situacijama ili kada se preživjeli suočavaju sa interseksijskim diskriminacijama;

43 EU podržava Akcioni fond Nadia Murad's Sinjar i Globalni fond za preživjele seksualnog nasilja povezanog s sukobima (the Mukwege/ Murad Fund)

44 <https://spotlightinitiative.org/>

45 Rezlutati srednjoročne evaluacije Inicijative Pod lupom će biti dostupni u prvom dijelu 2021.

46 Tokom 2018. i 2019. godine, EU je dodijelila više od 62 miliona evra.

47 Konvencija Savjeta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) je mjerilo međunarodnih standarda u ovom polju. Sve države članice EU su potpisale Konvenciju, a 21 zemlja ju je već ratifikovala. EU je potpisala Konvenciju 2017. godine, a zaključenje pristupanja EU je ključni prioritet Komisije.

- podršci pristupu servisima psiho-socijalne pomoći i učešću u ekonomskom i društvenom životu žrtava koje su doživjele rodno zasnovano nasilje i bile žrtve trgovine ljudima;
- sigurnosti i kvaliteu humanitarnih akcija koje podržavaju spremnost, prevenciju i odgovor na seksualno i rodno zasnovano nasilje te rad na Pozivu na akciju;
- jačanju organizacija za ženska prava i društvenih pokreta kao i organizacija civilnog društva (OCD) koje rade na intersekcijskoj dimenziji rodno zasnovanog nasilja i seksualnog nasilja povezanog sa sukobima.

3.2. Promovisati seksualno i reproduktivno zdravlje i prava

SRZP (Seksualno i reproduktivno zdravlje i prava) su ključni za prava žena i djevojčica na samoopredjeljenje. EU ostaje posvećena promociji, zaštiti i ispunjavanju svih ljudskih prava i punoj i efikasnoj implementaciji Pekinške platforme za akciju i Akcionog programa Međunarodne konferencije o stanovništvu i razvoju i ishodima njihovih revizijskih konferencija. Takođe, u tom kontekstu, ostaje posvećena seksualnom i reproduktivnom zdravlju i pravima (SRZP).

Svaki pojedinac ima pravo na potpunu kontrolu i slobodno i odgovorno odlučivanje o stvarima koje utiču na njenu seksualnost i seksualno i reproduktivno zdravlje, slobodu od diskriminacije, prinude i nasilja te da vodi zdrav život i učestvuje u privrednim aktivnostima, društvenom i političkom životu. Potreban je pristup kvalitetnim i pristupačnim sveobuhvatnim informacijama o seksualnom i reproduktivnom zdravlju, obrazovanju, uključujući sveobuhvatno obrazovanje o seksualnosti i zdravstvenim uslugama.⁴⁸

2017. godine, tokom i nakon trudnoće i porođaja, umrlo je **295 000** majki. 94% takvih slučajeva desilo se usljed nedostatka potrebnih sredstava. Među adolescentkinjama, starosti od 15 do 19 godina, komplikacije u trudnoći i porođaju su vodeći uzrok smrtnosti na globalnom nivou

Štetne rodne norme i stereotipi sprečavaju pristup planiranju porodice, ili usljed zakonskih prepreka ili pritiska zajednice, uznemiravanja i zlostavljanja dok su reakcije usmjerene protiv rodne ravnopravnosti prijetnja teško ostvarenom napretku i usvojenim zakonima.

Akcija EU bi trebala doprinijeti:

- omogućavanju zakonskog, političkog i socijalnog okruženja koje štiti seksualno i reproduktivno zdravlje i prava žena i djevojčica i povećanju pristupa službama i informacijama o seksualnom i reproduktivnom zdravlju, uključujući i prevenciju i liječenje HIV&AIDS-a;
- eliminaciju štetnih praksi kao što je ŽGS, DRPB i rodno pristrasne selekcije tako što će podržati inicijative na državnom, regionalnom i globalnom nivou⁴⁹;

⁴⁸ Vidjeti Evropski konsenzus o razvoju: https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/european-consensus-ondevelopment-final-20170626_en.pdf

⁴⁹ Ovo uključuje globalni program koji predvodi FSUN-a (Fond za stanovništvo Ujedinjenih nacija) koji se bavi preferencijom sinova pri rođenju, globalni program FSUN-MDFHSUN-a (Međunarodni dječiji fond za hitne slučajeve Ujedinjenih nacija) za

- povećanju usluga humanitarne pomoći, uključujući njegu porodilja, pružanje minimalnog početnog paketa usluga⁵⁰, prevenciji HIV/AIDS-a, vođenju računa o reproduktivnom zdravlju i zdravlju majki i novododačadi, planiranju proodice, rješavanju specifičnih prehrambenih potreba i ranjivosti.

3.3. Jačati ekonomska i socijalna prava i osnaživanje djevojčica i žena

Žene i muškarci, u svim svojim različitostima, bi trebali imati jednake mogućnosti, ravnopravan pristup zaposlenju, pristojnom radu i biti isto plaćene za isti rad kako bi bile ekonomski nezavisne. Dalje, žene i muškarci bi trebali ravnopravno podijeliti odgovornosti za brigu i imati ravnopravan pristup adekvatnoj socijalnoj zaštiti, javnim uslugama, finansijskim i poslovnim mogućnostima.

Pored toga, žene i djevojčice bi takođe morale imati pristup povoljnim uslovima, kao što je siguran, pristupačan i dostupan javni prevoz i druge mogućnosti mobilnosti, kako u ruralnim tako i u urbanim sredinama.

Ekonomsko osnaživanje žena je ključno za smanjenje siromaštva i postizanje inkluzivnog i održivog rasta prema 2030 Agendi⁵¹.

Procjene pokazuju da bi poboljšanje rodne ravnopravnosti moglo povećati globalni BDP sa **11 na 21 trilion** evra do 2025. godine

Ekonomsko osnaživanje

Napredak u uklanjanju globalne rodne razlike u stopama učešća radne snage je zautavljen⁵². Razlike u platama i doprinosima⁵³ dodatno stavljaju žene u nepovoljan položaj⁵⁴. Propisi i prakse o posjedovanju imovine, pristupu bankarskim kreditima, pravima u nasljeđivanju i pristupu identifikacijskim dokumentima često diskriminiraju žene i ograničavaju njihov pristup izvorima finansiranja⁵⁵. U ovom kontekstu, takođe je važno podržati ekonomsko osnaživanja žena migranata u EU. Akcioni plan EU o integraciji i inkluziji uključuje akcije koje podržavaju ekonomsko osnaživanje žena.

okončanje ŽGS, globalni program FSUN-MDFHSUN-a za okončanje DRPB i Inicijativu EU-UN Pod lupom.

50 <https://www.unfpa.org/resources/what-minimum-initial-service-package>

51 Izvještaj Snaga pariteta McKinsey Globalnog instituta: Kako unapređivanje ravnopravnosti žena može dodati 12 triliona dolara globalnom rastu, 2015.

52 Izvještaj o globalnom polu 2020. Svjetskog ekonomskog foruma i Svjetske žene 2020. (Odjel za ekonomsku i socijalnu statistiku UN-a).

53 *Ibidem*. Bonnet, Florence, Joann Vanek i Martha Chen. 2019. *Žene i muškarci u neformalnoj ekonomiji – Statistički pregled*. Manchester, UK: WIEGO.

54 Bonnet, Florence, Joann Vanek and Martha Chen. 2019. *Žene i muškarci u neformalnoj ekonomiji – Statistički pregled*. Manchester, UK: WIEGO.

55 Svjetska banka, Žene, posao i zakon, 2020.

U 2020. godini, manje od **50%** žena je bilo na tržištu rada u poređenju sa **76%** muškaraca što je rezultiralo u rodnom jazu od 27 procenata na globalnom nivou

Žene čine **76,2%** od ukupnog broja sati neplaćene njege i rada u domaćinstvu na globalnom nivou što podriva njihove izgleda u obrazovanju i na tržištu rada

Posljedice COVID-19 pandemije pogađaju žene jer su one disproportionalno predstavljene u sektorima na koje je kriza ostavila negativan uticaj, u nesigurnom i neformalnom zaposlenju⁵⁶ kao i u sektorima za njegu (između ostalog u oblasti obrazovanja, socijalnog rada i zdravstva te rada u domaćinstvu)⁵⁷. Pored toga, žene nose težak teret neplaćenog rada koji se tiče njege⁵⁸. Ovo zahtijeva hitnu potrebu za usvajanjem nediskriminatornih i inkluzivnih šema koje se tiču socijalne zaštite, formalnog zaposlenja, da bi se proširila radnička prava te prava za neformalna i nesigurna radna mjesta sa posebnim fokusom na poboljšanje uslova rada i plata radnika koji rade u oblastima vezanim za njegu.

Akcija EU bi trebala doprinijeti:

- promociji pristojnog rada, jednakih plata i radničkih prava te ženskoj tranziciji ka formalnoj ekonomiji, između ostalog, tako što će smanjiti segregaciju na tržištu rada, ojačati žensko liderstvo i povećati njihovu pregovaračku moć u odlučivanju o ekonomiji i domaćinstvima i socijalnom dijalogu, u sektorima gdje dominiraju ženski radnici, uključujući i rad u domaćinstvu kao i netradicionalne sektore;
- stvaranju odgovarajućeg okruženja za ženske ekonomske aktivnosti i pristup produktivnim izvorima i uslugama eko-sistema, uključujući i pristup žena aktivnostima na zemlji⁵⁹, morima i okeanima, dozvolama, tehnologiji, finansijama kao i identifikaciji i kontrolni nad mobilnošću, uključujući i pristup sigurnim i dostupnim opcijama vezanim za transport;
- podršci univerzalnog sistema socijalne zaštite i priznavanju, smanjenju i redistribuciji neplaćene njege i rada u domaćinstvu kao i pružanju veće podrške rodno odgovornom budžetiranju;
- osporavanju rodni normi u domaćinstvu kao i na tržištu rada tako što će se prepoznati odgovornosti muškaraca i dječaka i poticati zakonodavni razvoj, kao što je usvajanje plaćenog očinskog odsustva;
- podržavanju ženskog preduzetništva i biznisa koje vode žene, uključujući i socijalno preduzetništvo, i njihovog pristupa finansijama tako što će se omogućiti inovativne investicijske šeme kroz PEU (Plaćanje ekonomskog učinka)⁶⁰, rješavanje neuspjeha tržišta da dopre do žena i promicanje stvaranja MSP (malih i srednjih preduzeća). Dodatne ciljne akcije će uključivati usluge poslovnog razvoje i podršku zaposlenju, uključujući i žene u kontekstu oporavka i prisilnog raseljenja;
- pružanju podrške i osnaživanju žena migranata što će doprinijeti održivom razvoju zemalja njihovog

56 https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/briefingnote/wcms_755910.pdf

57 Posao njege i poslovi vezani za njegu za budućnost pristojnog rada, Međunarodni ured za rad – Ženeva: MUR 2018.

58 https://ec.europa.eu/info/news/impact-sex-and-gender-current-covid-19-pandemic-2020-may-28_en; <https://www.mckinsey.com/featured-insights/future-of-work/covid-19-and-gender-equality-counteracting-the-regressive-effects>

59 Promovirajući pristup žena zemljišnim resursima, postoje mogućnosti za miješanje finansija iz privatnog sektora i u održive lance vrijednosti kojima upravljaju žene iz održivog uzgoja, i upravljanja zemljištem.

60 Kao što su NASIRA Garancija s BPR-om (Banka za preduzetnički razvoj) i spajanje Instrumenta za finansijsku inkluziju žena sa Ženskim svjetskim bankarstvom.

porijekla, tranzitnih zemalja i odredišta kroz davanje dozvola, vještine i znanje koje posjeduju;

- promociji rodne ravnopravnosti kroz trgovinsku politiku, uključujući i angažman EU u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji i njenom radu na projektu Pomoć za trgovinu, i osiguranju odgovarajuće upotrebe procjena uticaja na održivost trgovinskih inicijativa i revizija politika.

Promocija rodne ravnopravnosti u obrazovanju

Globalni napredak u rodnom paritetu u upisima u osnovne i srednje škole još uvijek nije eliminisao rodni **jaz u školovanju i učenju**.⁶¹

Pristup djevojčica obrazovanju je ograničen usljed **nedostatka napretka koji bi osigurao SRZP (Seksualno i reproduktivno zdravlje i prava), usljed nesigurnog okruženja za učenje i nedostatka odgovarajućih sanitarnih čvorova**.⁶² UN procjena iz 2016. godine pokazuje da je 246 miliona djece širom svijeta iskusilo rodno zasnovano nasilje u školi, koje posebno pogađa djevojčice i djecu u nepovoljnom položaju.⁶³ RTPB (Rana trudnoća i prisilni brak) i rana trudnoća utiče na to da djevojčice ne završe srednje

2 od 3 od ukupnih 740 miliona nepismenih odraslih ljudi u svijetu čine žene

U 2016. godini, **335** miliona djevojčica je pohađalo osnovnu i srednju školu bez vode i sapuna

Tek oko **30%** studentica u visokom obrazovanju bira NTIM (nauka, tehnologija, inženjering, matematika) područja studija

obrazovanje (što je za 36.9% više nego što je slučaj sa dječacima), ugrožavajući njihov potencijal za zaradu i moć donošenja odluka.⁶⁴ Svaka dodatna godina osnovne škole povećava iznos eventualne plate kod djevojčica za 10-20%.⁶⁵ Nemogućnost pritupa školi dodatno povećava jaz za djevojčice sa invaliditetom. Rodni stereotipi ograničavaju teženje djevojčica za bavljenjem naukom i inženjeringom i obeshrabruju dječake da obavljaju poslove vezane za sektor njege. Oni takođe spriječavaju žene da napreduju na liderskim pozicijama, uključujući iste u obrazovanju, iako većinu prosvetnih radnika čine žene.

61 Izvještaj o globalnom monitoringu obrazovanja za sve (jun 2015. godine), Strateški dokument 21: Humanitarna pomoć za obrazovanje: zašto je to važno i zašto je potrebno više, str. 3, <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002335/233557E.pdf>; MDFHSUN (Međunarodni dječiji fond za hitne slučajeve Ujedinjenih nacija) (2017) Ukorenjeno obrazovanje: Obrazovanje za svakog migranta, izbjeglicu i raseljeno dijete.

62 OONKUN (Organizacija za obrazovanje, nauku i kulturu Ujedinjenih nacija), #NjenoObrazovanjeNašaBudućnost: Najnovije činjenice o rodnoj ravnopravnosti u obrazovanju, 2020 (1/3, ¼, ½) MDFHSUN, Vodič zamenstrualno zdravlje i higijenu, 2019, ostali podaci u dodatku; Ujedinje nacije, Svjetske žene 2015: Trendovi i statistike. Nju York: Ujedinjene nacije, Odjel za ekonomska i socijalna pitanja, Odjel za statistiku, 2015.

63 <https://en.unesco.org/news/gender-based-violence-schools-significant-barrier-right-education>

64 „Serija bilješki o neravnopravnosti spolova. Kolika je rodna dividenda? Mjerenje utjecaja i troškova za rodnu nejednakost”, Svjetska banka, februar 2020, str. 5, 26-27, 46.

65 OONKUN (Organizacija za obrazovanje, nauku i kulturu Ujedinjenih nacija), #NjenoObrazovanjeNašaBudućnost: Najnovije činjenice o rodnoj ravnopravnosti u obrazovanju, 2020.

.....

U kontekstu krize, uključujući i globalnu **pandemiju COVID-19**, zatvaranje škola povećava rizik od dječijeg rada, nasilja u porodici, seksualne eksploatacije, rane trudnoće i RTPB.⁶⁶ Djevojčice u manjoj mjeri pohađaju školu na daljinu jer imaju manji pristup internetu nego dječaci (pristup internetu je manji za 17% na globalnom nivou) i tehnologiji baziranoj na mobilnim telefonima (26%).⁶⁷ Polovina djevojčica izbjeglica u srednjoj školi se neće vratiti u istu nakon COVID-19.⁶⁸

U humanitarnom smislu, EU budžet za obrazovanje u hitnim slučajevima je povećan sa 1% u 2015. godini na 10% od 2019. godine, što znači više od 450 miliona evra za 8.5 miliona djevojčica i dječaka u 59 zemlja širom svijeta. Pri tome, EU je vođen pojedinačnim primjerima i zagovaranjem za obrazovanje vezano za mir i zaštitu.⁶⁹

Potreban je pomak da bi se prešlo preko rodnog pariteta u brojevima i usredotočilo se na to kako obrazovni sistem može unaprijediti rodnu ravnopravnost.

Akcija EU bi trebala doprinijeti:

- promociji rodne ravnopravnosti u i kroz kvalitetno, dostupno i inkluzivno obrazovanje na svim nivoima tako što će se finansirati obrazovanje u hitnim slučajevima sa 10% budžeta za humanitarnu pomoć i povećanjem ukupnih sredstava za obrazovanje;
- izgradnji snažnijih rodno odgovornih obrazovnih sistema koji bi promovisali rodnu ravnopravnost i doprinijeli pravednijim obrazovnim rezultatima između djevojčica i dječaka kroz sigurna i zdrava okruženja za učenje, regrutaciju nastavnog osoblja, obuku i profesionalno usavršavanje, kurikulum i obrazovne materijale, rad sa roditeljima i zajednicama;
- povećanju investicija u obrazovanje djevojčica kako bi se postigao jednak pristup svim oblicima obrazovanja i obuka, uključujući i nauku, tehnologiju, inženjerstvo i matematiku, digitalnu pismenost i vještine te tehničko i stručno obrazovanje i obuku;
- poboljšanju pristupa sveobuhvatnom seksualnom obrazovanju za adolescente u školi i van škole;
- usvajanju strogih mjera za borbu protiv rodni stereotipa, diskriminatornih društvenih normi i rodnog nasilja vezanog za školu u i kroz obrazovanje;

---

66 Privremena tehnička bilješka FSUN-a, „Utjecaj pandemije COVID-19 na planiranje porodice i okončanje rodno zasnovanog nasilja, žensko genitalno sakaćenje i dječji brak“, 27. april 2020. godine.

67 <https://itu.foleon.com/itu/measuring-digital-development/gender-gap/>, OESR (Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj) (2018), Premošćavanje digitalne rodne podjele, str. 13. <http://www.oecd.org/internet/bridging-the-digital-gender-divide.pdf>.

68 VKIUN (Visoki komesar za izbjeglice Ujedinjenih nacija) (2020), Zajedno za obrazovanje izbjeglica, str. 5.

69 https://ec.europa.eu/echo/sites/echo-site/files/eie_mapping_report.pdf

Promocija univerzalnog pristupa zdravlju

Javni zdravstveni sistemi su nedovoljno finansirani što snažno pogađa usluge koje se pružaju djevojčicama i ženama.⁷⁰

Najmanje 50% svjetske populacije nema pristup zdravstvenim uslugama koje su im potrebne pri čemu otprilike **jedna od tri** udate žene u zemljama u razvoju izvještavaju da imaju malo ili nimalo glasa o vlastitoj zdravstvenoj zaštiti

COVID-19 kriza je dodatno ugrozila osnovne zdravstvene usluge i pristup sigurnim lijekovima i vakcinama što je dovelo do povećanja smrti porodilja i neželjenih trudnoća.⁷¹ Kao radnici na prvoj liniji odbrane i oni koji pružaju njegu, žene se često suočavaju sa povećanim rizikom za njihovo zdravlje u kontekstu pandemije. Povećanje sredstava za zdravstvene sisteme koji su fokusirani na COVID-19 je ozbiljno uticalo na liječenje HIV-a i preventivne usluge kao i dovelo do povećanja stigme i diskriminacije ljudi koji žive sa HIV-om, što je naročito pogodilo žene.⁷²

Žene i djevojčice sa invaliditetom su pod povećanim rizikom zbog nepristupačnih informacija o prevenciji i pružanju pomoći i akutnih prepreka pristupu zdravlju ili vodi, sanitarnim i higijenskim uslugama. Održivo finansiranje univerzalnog zdravstvenog osiguranja, uključujući i usluge SRZP-a (Seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava), je važnije nego ikada prije.

Akcija EU bi trebale doprinijeti:

- promociji univerzalnog zdravstvenog osiguranja kroz održive i otporne zdravstvene sisteme i pravedan pristup osnovnim uslugama i informacijama, uključujući i seksualno i reproduktivno zdravlje, brigu o porodiljama i sposobnost liječenja zaraznih i nezaraznih bolesti, sa posebnom pažnjom usmjerenom na žene i djevojčice sa invaliditetom; pri tome vodeći računa o otežanom pristupu njezi koja je posljedica COVID-19 pandemije;
- osiguranju dostupnosti i jednakog pristupa ženama dijagnostici, vakcinama i tretmanima za COVID-19;
- povećanju pristupa vodi i pristojnim sanitarnim čvorovima i obraćanju pažnje na neadekvatan tretman menstrualne higijene tako što će se podići svijest, promovirati školski sanitarni programi i izgraditi sanitarni čvorovi u školama;
- povećanju pristupa programima ishrane, uključujući i humanitarnu pomoć, posebno za trudnice i žene koje doje kao i za djevojčice ispod pet godina starosti.

70 <https://www.unwomen.org/en/digital-library/progress-of-the-worlds-women>

71 <https://www.unwomen.org/en/news/in-focus/in-focus-gender-equality-in-covid-19-response>

72 https://www.theglobalfund.org/media/9819/covid19_mitigatingimpact_report_en.pdf; UNAIDS, Izvještaj Ostanite sigurni od AIDS-a 2019.

3.4. Unaprediti ravnopravno učešće i liderstvo

Žene i djevojčice bi trebale ranopravno učestvovati u javnoj i privatnoj sferi kako bi se dostigla funkcionalna demokratija i ekonomija i primjena ljudskih prava za sve. Ovo ima znatne pogodnosti za društvo kao cjelinu, u rasponu od povećane vjerodostojnosti demokratskih institucija do niže učestalosti nasilja počinjenog od strane države.⁷³

U svakom slučaju, **žene nastavljaju biti nedovoljno zastupljene kao glasači, političke liderke i izabarne zvaničnice te kao zvanični mirovni pregovarači i medijatori. Promjena je spora kada su u pitanju mjesta koja se dobijaju izbornim glasanjem i tijela za donošenje odluka na svim nivoima.**⁷⁴ Iako je samo 39% zemalja usvojilo kvote za žensku predstavljenost u parlamentima i političkim partijama, implemntacija je otežana usljed faktora kao što su rodni stereotipi, strukture političkih partija i nedostatak političkog finansiranja.

Žene čine oko **25%** predstavnika u nacionalnim parlamentima širom svijeta što je sporo povećanje od **11.3%**

Između 1992. i 2018. godine, žene su činile samo **13%** pregovarača, **6%** medijatora i **6%** potpisnika u važnim mirovnim procesima

Žene u političkom životu, uključujući političarke, novinarke i aktivistkinje, su često subjekt rodno zasnovanog nasilja, uključujući i različite oblike online nasilja i čak femicida kako bi se suzio civilni prostor. **Politički motivisani napadi** na žene su u porastu u gotovo svakom regionu, dostižući svoj vrhunac u 2019. godini. Istraživanje provedeno 2016. godine o političarkama iz 39 zemalja je pokazalo da je 82% njih iskusilo psihološko nasilje sa 44% je onih koje su se suočile za nasilnim prijetnjama.⁷⁵

U isto vrijeme, **novi val generacija mladih žena i djevojčica aktivistkinja** se bavi širokim spektrom uzroka napretka, uključujući osnaživanje žena i djevojčica. Trebala bi im se dati platforma za slobodan govor i angažman.

Akcija EU bi trebala doprinijeti:

- povećanju nivoa ženske participacije, zastupljenosti i liderstva u politici, vlasti i izbornim procesima na svim nivoima kroz podršku demokratiji i vladinim programima te javnim administrativnim reformama;
- poboljšanju ženskih kapaciteta kao političkih liderki u vlasti i parlamentima kroz obuke, ženske klubove i promociju rodno odgovornih zakonskih procesa i budžetiranja⁷⁶ te promociju programa za mlade lidere;
- poticanju mladih žena i adolescentkinja da se uključe u civilni angažman, u partnerstvu sa organizacijama mladih, na taj način postupno povećavajući podršku parlamentarnim nadzornim organizacijama koje vode i angažuju mlade i okupljaju predstavnice EU i partnerskih zemalja;

73 Spoljni odnosi, volum 99, broj 1, „Žene pod napadom. Reakcija protiv političarki.“

74 Podaci u dodatku: Interparlamentarna unija. „Žene u nacionalnim parlamentima“, od 1. februara 2019. godine, Vijeće za vanjske odnose, Učešće žena u mirovnim procesima, 2019. godine.

75 <https://www.ipu.org/resources/publications/issue-briefs/2016-10/sexism-harassment-and-violence-against-women-parliamentarians>

76 Pogledajte peer-to-peer projekat „INTER PARES | Parlamenti u partnerstvu“ i Platformu iKNOW Politics'. <https://www.iknowpolitics.org/en>

- smanjenju rodnih stereotipa u medijskom sadržaju, u saradnji sa audio-vizuelnim sektorom i medijima, kako bi se osnažila i podržala ženska prava kao korisnica i kreativnih tvoraca informacija te kao privrednica i donocioca odluka u tom sektoru⁷⁷;
- jačanju ravnopravnih zakonskih kapaciteta i pristupa žena pravdi kroz podršku lokalnim naporima i reformi pravnog i pravosudnog sistema;
- promociji pristupačnog i sigurnog okruženja, uključujući online okruženje, za civilni sektor, organizacije za prava žena i djevojčica, borbe za ljudska ženska prava, mirotvorce, novnarke i predstavnice autohtonih naroda. Jačanje zaštitnih mehanizama i podrška ženskim liderskim ulogama će uključiti globalna i regionalna čvorišta te zalaganje i aktivnosti koji dokumentuju kršenja protiv braniteljica ženskih ljudskih prava.

3.5. Integrisati agendu žene, mir i sigurnost

U 21. vijeku, **katastrofe i krize koje su izazvali ljudi, uključujući i konflikt, su postale kompleksnije, dugotrajnije i sve više povezane sa globalnim izazovima**, kao što su klimatske promjene, degradacija okoliša, raseljavanje i nešto skorije – pandemije. Pandemijski efekat COVID-19 istakao je središnju ulogu agende ŽMS-a (Žene, mir i sigurnost) u rješavanju povećanih prijetnji nasiljem i uključivanju žena kroz vezu sigurnosti/rodne ravnopravnosti.

Konflikt, krize i krhkost sistema koče napredak ka održivom miru i sigurnosti i postizanju COR (Ciljevi održivog razvoja). Agenda ŽMS se fokusira na vezu između rodne neravnopravnosti i konflikta, kako oni međusobno utiču jedan na drugi, i **naglašava potrebu za razumijevanjem rodne neravnopravnosti kao ukorijenjenog uzroka i izazivača konflikta i krhkosti sistema**. Nejednakosti povezane sa isključenjem žena iz vlasti, prilika, usluga i sigurnosti stvaraju pogodno tlo za konflikt i rodno zasnovano nasilje, naročito kada je ono povezano sa slabim državnim kapacitetima i zakonodavstvom. **Preventivna akcija bi trebala usvojiti prístup baziran na riziku, potrebama i pravima**.

Žene su često žrtve u ovim situacijama ali ne i uvijek; one igraju višestruke i različite uloge kao vojnici, mirotvorci, medijatori, političarke, poslovne žene i aktivistkinje. **Broj žena koje učestvuju u mirovnim procesima ostaje nizak** s obzirom na činjenicu da globalne, regionalne i nacionalne obaveze⁷⁸ i **mnozi mirovni sporazumi čak ne uključuju rodne odredbe** koje bi adekvatno definisale potrebe žena. **Povećati učšće žena u svim procesima vezanim za mir i sigurnost je prioritet EU**.

Baziran na Strateškom pristupu Agendi ŽMS, EU će implementirati svoj Akcioni plan o ŽMS-i⁷⁹ koji će identifikovati jasne ciljeve i ispunjavanje kriterijuma kroz primjenu ključnih prioritetnih područja: (i)

77 Vidjeti npr. inicijativu MedijiZaDemokratiju i EU je podržala TV produkciju koja se bavi rodniim ulogama u Burkini Faso, Keniji i u regiji SISA (Srenji Istok i Sjeverna Amerika), emisija „Šou jedne žene“.

78 Postoje neke dobre prakse na kojima bi se trebalo graditi, kao što je učešće žena u izgradnji mira u veza sa konfliktom u Siriji, kako kroz civilno društvo tako i kroz političke procese koje vodi UN. Kao rezultat pritiska EU, Unutarsirijski ustavni odbor, koji je osnovao UN, sastoji se od 30% žena.

79 Strateški pristup EU Agendi ŽMS je upotpunjen Zaključcima na Agendu ŽMS VVP (Vijeće za vanjske poslove) koje su usvojene 10. decembra 2018. godine, (Dokument Vijeća 15086/18), Akcioni plan EU za Agendu ŽMS (ESVA – Evropska služba za vanjsku akciju, 2019/747- Dokument Vijeća 11031/19). Odgovornost za implemntaciju političkog okvira EU za Agendu ŽMS je u rukama zemalja članica EU i svih relevantnih službi Komisije. Akcioni plan ŽMS EU je dopunjen sa GAP III RDO (Radni dokument osoblja). Njegovo izvještavanje prati izvještavanje GAP-a III dok Operativna grupa EU vezana za Agendu ŽMS sprovodi monitoring.

.....

prevencija; (ii) zaštita; (iii) olakšanje i oporavak i tri sveobuhvatna i međusektorska principa (iv) participacija; (v) gender mainstreaming i (vi) vođenje primjerima.

Ciljevi EU vezani za Agendu ŽMS će bit postignuti, između ostalog, kroz **politički i diplomatski angažman** liderstva EU i kroz **integraciju rodne perspektive** i osigurvanje ženskog češća i liderstva **u svim kontekstima vezanim za mir i sigurnost**. Takođe je neophodna primjena specifičnih mjera, uključujući i ciljne obuke vojske, pravosuđa i snaga sigurnosti.

Sinergija između Agende ŽMS i drugih tematskih prioriteta će biti poboljšana. Nadzor i izvještavanje o Agendi ŽMS bit će usklađeni s GAP-om III, također kako bi se u potpunosti integrisao okvir politike EU-a o Agendi ŽMS u ukupni okvir politike EU o ravnopravnosti spolova.

Akcija EU bi trebala doprinijeti⁸⁰:

- podršci i provođenju izgradnje kapaciteta i nadzoru nad ženskim liderstvom, za žene pregovarače i medijatore, kako bi se povećala njihova efikasnost i kvalitet njihovog učešća u mirovnim procesima;
- radu ka dostizanju najmanje 33% žena koje učestvuju u aktivnostima i projektima EU vezanim za mirovne procese;
- uspostavljanju i institucionalizaciji konsultativnih mehanizama u svim područjima vezanim za konflikt sa lokalnim aktivistkinjama i i organizacima civilnog društva, u zemljama članicama EU i konfliktom zahvaćenim zemljama, tamo gdje su zastupljene misije i operacije ZSOP-e (Zajednička sigurnosna i odbrambena politika);
- uključivanju obaveznih obuka o rodnom perspektivama za svo osoblje sjedišta UN-a, Delegacija EU, Misija i operacija ZSOP-e, itd;
- promociji i podršci inkluzivnih politika/aktivnosti Agende ŽMS sa punom i pravičnom participacijom koja će takođe uključivati muškarce i dječake;
- promociji jačanja vladavine prava, krivično-pravnog sistema kroz tranziciju i retroaktivnu pravdu, refromu sigurnosnog sektora (RSS) kako bi se okončalo nekažnjavanje počinitelaca SRZN-a (Seksualno i rodno zasnovano nasilje);
- promociji odredaba koje se tiče medicinske, psihološke, zakonodavne i sigurnosne podrške svim žrtvama/preživjelima seksualnog i/ili rodno zasnovanog nasilja/SRZN-a vezanog za sukobe.

---

⁸⁰ Kako je već dogovoreno u Akcionom planu EU za Agendu ŽMS.

3.6. Rješavati izazove i iskoristiti mogućnosti koje nudi zelena tranzicija i digitalna transformacija

Promocija fer i inkluzivne zelene tranzicije

Žene i djevojčice u zemljama u razvoju su posebno pogođene klimatskim promjenama i degradacijom okoliša, kao što je gubitak ekosistema, gubitak pristupa ključnim prirodnim resursima, pothranjenost i respiratorne, s vodom povezane i genetske bolesti.⁸¹

Žene čine **80%** raseljenih ljudi koji si pogođeni klimatskim promjenama

Siromašne žene i djeca imaju i do **14** puta veću vjerovatnoću da budu ubijeni od muškaraca u katastrofi koja je posljedica klimatske promjene, poput uragana ili poplave

U prosjeku, žene čine **43%** poljoprivredne radne snage u zemljama u razvoju, ali su samo **15%** njih posjednice poljoprivrednih zemljišta

Kao primarni korisnici prirodnih resursa, žene igraju ključnu ulogu u ublažavanju klimatskih promjena te adaptaciji i zaštiti okoliša. Ipak, njima je onemogućeno **jednako učešće u procesima vezanim za obavljanje vladi** iz više razloga, uključujući i štetne rodne norme, neadekvatne zakonske okvire, loš pristup obrazovanju i vlasništvu nad zemljom. S druge strane, aktivistkinje širom svijeta se bore za ekološka prava, a mlade žene preuzimaju vođstvo u procesima vezanim za zagovaranje promjena.

EU je odlučna da djeluje u okvirima rodne dimenzije koja se tiče degradacije okoliša i klimatske promjene uzimajući u obzir tešku situaciju i vodeći računa o **specifičnim potrebama i ulogama žena iz autohtonih naroda** koje se izravno oslanjaju na prirodne resurse.

Akcija EU bi trebala doprinijeti:

- promociji participacije i liderstva žena i djevojčica kako bi se osigurale rodno odgovorne strategije za ublažavanje klimatskih promjena i adaptaciju, smanjenje rizika od katastrofe te inkluzivno i održivo upravljanje prirodnim resursima;
- podršci ženskih mreža u sektorima vezanim za zelenu tranziciju kao što je održivo upravljanje šumama, poljoprivredom i energetikom;
- izgradnji kapaciteta, finansiranju i podršci investicijama u rodno dogovornoj nacionalnoj klimi, okruženju, i izradi strategija i akcionih planova za smanjenje rizika od katastrofa;
- podršci ženskom preduzetništvu i zapošljavanju u zelenim, plavim i cirkularnim ekonomijama, uključujući

⁸¹ Podatak u dodatku: RPUN (Razvojni program Ujedinjenih nacija), Rod i klimatske promjene, 2016; RPUN, Rod, adaptacija klimatskim promjenama i smanjenje rizika od katastrofe, 2016; Država hrane i poljoprivrede: Žene u poljoprivredi. OHP (Organizacija za hranu i poljoprivredu), 2011 OHP, Rodni jaz u pravima na zemljište, 2018.

kuvanje u čistim uslovima i održivu energiju, održive aktivnosti u ribolovu, tako što će promovisati rodno transformativni pristup poljoprivredi, ribolovu i akvakulturi i prehrambenim sistemima baziranim na (i) izgradnji kapaciteta za žene u ruralnim područjima; (ii) reformi javnih politika koje regulišu pravednije posjedovanje zemljišta i upravljanje prirodnim resursima i (iii) ekonomskom osnaživanju i pritupu finansijama;

- poboljšanju procesa prikupljanja podataka o rodno diferenciranim utjecajima klimatskih promjena i degradacije okoliša radi razvoja rodno odgovornih politika i aktivnosti.

Iskorištavanje mogućnosti za osnaživanje žena kroz digitalizaciju

Promocija prava žena na jednak prístup neiskorištenom potencijalu digitalnih tehnologija je ključna za **Digitalnu strategiju EU⁸² i održivi rast.⁸³**

Omogućavanje dodatnih **600 miliona** ženama širom svijeta kako bi bile online će rezultirati povećanjem BDP-a za otprilike **13 milijardi** evra, donoseći pri tome pogodnosti za javno zdravstvo, obrazovanje, zapošljavanje žena, preduzetništvo, blagostanje zajednice i društveni život

Digitalne tehnologije i rješenja mogu ubrzati napredak vezan za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena u područjima kao što su obrazovanje, zapošljavanje i preduzetništvo te prevencija i borba protiv rodno zasnovanog nasilja. One mogu pomoći ženama da se bolje nose u hitnim slučajevima, kao što je pomenuta **COVID-19 pandemija**, pri ublažavanju socijalnih i ekonomskih posljedica i izgradnji otpornosti. E-servisi, kao što su digitalne finansije mogu stvoriti mogućnosti za ekonomsko osnaživanje žena tako što će poboljšati njihov pristup i upotrebu finansijskih usluga.

Digitalna podjela, to jeste jaz između onih koji imaju pristup digitalnim tehnologijama i povezanosti i onih koji to nemaju, utiče na povećanje šansi ljudi da učestvuju i iskoristavaju mogućnosti digitalnog doba. Ona se uvelike varira u različitim geografskim regijama te između žena i muškaraca.⁸⁴

Žene koje žive u ruralnim ili teško dostupnim područjima su iskusile trostruku (digitalnu, rodnu i ruralnu) diskriminaciju, nailazeći na prepreke u pristupu u upotrebi digitalnih tehnologija, usljed nedostupnosti, loše digitalne pismenosti i društvenih normi. Dalje, digitalizacija takođe smanjuje rizik i izazove vezane za **rodnu ravnopravnost**, na primjer, na moguće rodne pristranosti putem Umjetne inteligencije ili na porast rodno zasnovanog nasilja.

165 miliona žena manje nego muškaraca posjeduje mobilni telefon u zemljama sa niskim i srednjim primanjima. **48%** žena koristi internet u poređenju sa 58% muškaraca

Žene su manje prisutne u IKT (Informaciona i komunikaciona tehnologija): muškarci imaju **4** puta veću vjerovatnoću da će biti IKT stručnjaci

82 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf

83 Intel, Dalberg Savjetnici za globalni razvoj, GlobeScan, „Žene i Web”, 2015.

84 Podatak u dodatku: GSMK (Globalni sistem za mobilne komunikacije), Povezane žene, Izvještaj o mobilnoj rodnoj razlici 2019; OESR (Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj), Premošćavanje digitalne rodne podjele, 2018, GSMK, Izvještaj o mobilnom rodnom jazu, 2019.

52% mladih žena i djevojčica su iskusile online zlostavljanje, uključujući prijetnju porukama, seksualno uznemiravanje i dijeljenje privatnih slika bez pristanka

EU bi trebala nastaviti da se bavi strukturalnim preprekama koje potiču digitalnu rodnu podjelu i podržati inkluzivnu i fer digitalnu transformaciju. Ovo uključuje promociju rodno odgovornog participativnog pristupa u razvojnim politikama, projektima i programima koji podržavaju digitalnu transformaciju partnerskih zemalja.

Akcija EU bi trebala doprinijeti:

- promociji politika i regulatornih reformi u partnerskim zemljama kako bi osiguralo da digitalna transformacija teče u skladu sa pristupom EU usmjernim na čovjeka, donoseći korist svima, dok su u isto vrijeme zaštićena ljudska prava, online i offline, i osiguravanju sigurnog sajber prostora gdje su podaci zaštićeni u skladu sa standardima EU (npr. OUPZ – Opšta uredba o zaštiti podataka);
- poboljšanju pristupa djevojčica i žena jeftinom, pristupačnom, sigurnom digitalnom povezivanju, koje se prostire na ruralna i udaljena područja;
- promociji digitalne pismenosti za djevojčice u obrazovnom sistemu, kao i digitalnih vještina za poslove i preduzetništvo baveći se u isto vrijeme rodnim normama i stereotipima koji žene i djevojke odvrću od tehnologije;
- podršci ženama digitalnim inovatorima i preduzeticama u širokom spektru industrijskih ekosistema kako bi se izgradila inkluzivna digitalna ekonomija, na primjer kroz javna-privatna partnerstva kao što je Međunarodna finansijska saradnja s ciljem zatvranja digitalnog rodnog jaza u velikim tehnološkim kompanijama;
- podršci odredbama o javnim i privatnim uslugama kroz rodno-odgovorne digitalne kanale, tehnologije i servise (npr. e-valda, digitalni finansijski servisi) koji će poboljšati inkluziju i uključenost žena i djevojčica u društvo.

4. EU daje primjer

„Pomak u institucionalnoj kulturi“ iniciran od strane GAP-a II je donio značajan ali nejednak napredak. Sa GAP-om III, EU je odlučna da napravi korak naprijed, tako što će ojačati sopstveni kapacitet da pruža informacije o rodnoj ravnopravnosti i osnaživanju žena kao **kolektivne odgovornosti za sve svoje osoblje**. Ova transformacija zahtijeva **rodno odgovorno liderstvo**⁸⁵ i **dovoljan institucionalni kapacitet**.

Liderstvo EU, uključujući i šefove delegacija EU, mora promovisati rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena kao integralni dio njihovog imenovanja i procjene učinka, nastvljajući da ojačava institucionalnu „rodno ravnopravnu kulturu“.

Institucionalni kapacitet i vlasničke potrebe će se poboljšati u svim Vanjskim generalnim direkcijama Komisije, Evropskoj službi za vanjsku akciju, Delegacijama EU i Misijama i operacijama ZSOP-e (Zajednička sigurnosna i odbrambena politika). Rodna ekspertiza mora biti dostupna i tako pozicionirana da izvještava najviša tijela koja donose odluke. Prema GAP-u II, **osobe/tačke za ravnopravnost spolova**⁸⁶ bile su ključne u pokretanju „pomaka u institucionalnoj kulturi“ i to je doprinijelo istinskom napretku. **Njihov kapacitet i uloga će biti osnažene, uključujući ponudu mogućnosti za sticanje znanja i neophodnih alata, a u isto vrijeme umrežavanje će biti povećano**. To će takođe poticati imenovanje viših savjetnika za ravnopravnost spolova koji će podržati liderstvo i osoblje, osiguravajući da rodna ravnopravnost bude na visokom prioritetu agende i da promoviše ključne inicijative.⁸⁷

Svi relevantni sevisi će **izvještavati na godišnjem nivou** o podizanju svijesti o rodnoj ravnopravnosti u godišnjim izvještajima o aktivnosti i kao dio njihovih planova rada na ravnopravnosti.

EU je takođe posvećena osiguravanju značajnog napretka kada je u pitanju **rodni paritet na rukovodećim pozicijama** zajedno sa strategijom o rodnoj ravnopravnosti EU. Kako je predsjednica Von der Leyen najavila u političkim smjernicama, do kraja mandata Komisije, rodni balans na rukovodećim pozicijama će biti 50/50.

Evropska služba za vanjsku akciju će takođe aktivno slijediti svoje napore za poboljšanjem rodno balansa na rukovodećim pozicijama. Ključan prioritet je podstaći zemlje članice da imenuju ženske kandidate na sve pozicije Evropske službe za vanjsku akciju, uključujući i više upravljačke pozicije i Šefa Misija i operacija Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike. Dalje, niz aktivnosti će biti implementiran unutar institucija kako bi se poboljšao rodni balans na svim nivoima.

Rukovodioci će prisustvovati **obaveznoj obuci o rodnoj ravnopravnosti i implementaciji GAP-a III**. Promocija rodne ravnopravnosti bi trebala uključiti listu osnovnih kompetencija i odgovornosti liderstva i

⁸⁵ Rodno odgovoran: cilj je povećati odgovornost i ubrzati implementaciju rodne ravnopravnosti u zajednicama uz pristup zasnovan na pravima na međunarodnom, nacionalnom i lokalnom nivou. Rodno odgovoran lider: (i) vođen primjerom sa radnog mjesta prilikom usmjeravanja provedbe mandata; (ii) uzima u obzir rodnu ravnopravnost; (iii) motiviše osoblje i omogućavamu da postigne rodnu ravnopravnost; (iv) konsultuje i strateški uključuje savjetnike za rodnu ravnopravnost, kontakt osobe za rod i druge stručnjake za rodnu ravnopravnost i (v) angažuje osoblje i misiju odgovornu za provođenje obveza o rodnoj ravnopravnosti.

⁸⁶ Kontakt osoba za rod bi trebala imati tehničke sposobnosti i znanje o rodnoj ravnopravnosti, biti odgovorna za savjetovanje i koordinaciju akcija pri implementaciji Gender akcionog plana EU u aktivnostima Delegacije/Jedinice/Direkcije EU, podržavati procese gender mainstreaming-a, što je odgovornost koja se dijeli sa drugim osobljem.

⁸⁷ Ovu funkciju može voditi koordinator za ravnopravnost u svakoj vanjskoj Generalnoj direkciji ili posvećeni viši rukovodioci u Delegacijama EU i Misijama ZSOP-e.

službenika na rukovodećim pozicijama.

Ključno je poboljšati **znanje i ekspertizu o rodnoj ravnopravnosti** unutar sektora i na svim nivoima, naročito za Delegacije EU i ambasade država članica na državnom nivou. Ovo će uključivati:

- a. sveobuhvatan program obuke, nadovezujući se na analizu potreba za obukom i druge mjere za izgradnju kapaciteta;
- b. resurse za istraživanje, analize i ekspertize, uključujući i tehničku podršku u programima za gender mainstreaming i implemenciju GAP-a III;
- c. udruživanje resursa i dijeljenje znanja sa zemljama članicama EU i međunarodnim organizacijama.

5. Izvještavati i razgovarati o rezultatima

Službe Komisije, u saradnji sa Evropskom službom za vanjsku akciju, će nadzirati napredak implementacije GAP-a III svake godine, prateći „Institucionalne i strateške ciljeve i pokazatelje EU“ predstavljene u Dijelu 1 radnog dokumenta osoblja o „Ciljevima i pokazateljima koji uokviruju provedbu GAP-a III“.

Dalje, Godišnji izvještaj o implemenciji instrumenata za finansiranje eksetnih akcija Evropske unije će sveobuhvatno izvještavati o akcijama i rezltatima vezanim za rodnu ravnopravnost.

Izvještaj koji se tiče kvantitativnih i kvalitativnih rezultata EU, uključujući i Agendu ŽMS, će biti objavljen na pola puta kao i na kraju implementacije GAP-a III. Procjenjivaće učinak djelovanja EU, u skladu sa Okvirom rezultata EU, izabranim COR (Ciljevi održivog razvoja) i drugim pokazateljima te ostalim obavezama izvještavanja. Uključivaće dobre prakse, priče o promjenama, rezultate i ad hoc evaluacije. O napretku će izvještavati i tematska područja na državnom, regionalnom i međunarodnom nivou.

Na kraju, Dio II radnog dokumenta osoblja pod nazivom „Ciljevi i pokazatelji koji uokviruju implementaciju GAP-a III“ sadrži meni sa „ključnim tematskim pokazateljima ishoda“ koji će biti integrisani u dizajn svakog „implemencijskog plana na nivou države“ i novih akcija. Tematski pokazatelji će biti integrisani u korporativni sistem nadzora sa smjernicama za podršku. Države članice se podstiču da koriste ove pokazatelje za izradu zbirnog izvještavanja o rezultatima. Pokazatelji u akcionom planu ŽMS EU su integrisane u Dijelove I i II radnog dokumenta osoblja.

Obnovljeni naponi strateške komunikacije će stimulisati informacijski dijalog sa zainteresovanim stranama. Na državnom nivou, Delegacije EU, u saradnji sa državama članicama i Misijama i operacijama ZSOP-a, se podstiču na organizovanje razmjena infomacija o rodnoj ravnopravnosti i implementaciji GAP-a III tokom rasprave o napretku, te da katalizuju podršku nacionalnih učesnika u raspravi, uključujući i civino društvo. U Briselu, kao dodatak raspravama na među-institucionalnom nivou sa Evropskim parlamentom i Savjetom, Komisija i Visoki predstavnik će raspravljati o napretku sa organizacijama civilnog društva na godišnjem nivou.

Komisija će započeti krajnju evaluaciju GAP-a III najkasnije do 2024. godine.

Komisija poziva Evropski parlament i Savjet da podrže GAP III i rade sa Komisijom i Visokim predstavnikom na implementaciji Zajedničke komunikacije.

Zajednička komunikacija o Gender akcionom planu III

© — 2021 — Evropska unija.

Zadržava sva prava.

Licencirano za Evropsku uniju pod određenim uslovima.

